

УДК 339

Калуцький Іван Федорович,
доктор сільськогосподарських наук,
професор

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника», м.
Івано-Франківськ, Україна,
e-mail: vitrolis@ukr.net

Ковальська Леся Володимирівна
кандидат географічних наук, доцент

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника», м.
Івано-Франківськ, Україна,
e-mail: Gnatuk_L@ukr.net

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Мета – проаналізувати розвиток туризму в зоні воєнно-політичного конфлікту на сході України, а також в умовах окупації Кримського півострова і вплив воєнного конфлікту на розвиток туристичної галузі в Україні в цілому.

Методика – дослідження розвитку вітчизняного туризму в умовах фінансово-економічної нестабільності та воєнно-політичного конфлікту ґрунтується на сполученні методів галузевого та територіального аналізу. Зокрема, для дослідження застосований системний підхід при використанні методів порівняння, статистичного, аналітичного аналізу тощо. Ця методика включає аналіз умов та чинників розвитку туризму в країні на основі статистичних даних показників (кількість прибуттів, виїздів, приплив валютних надходжень і вивіз капіталу за кордон туристами, кількість вантажо- і грузоперевезень та ін.) та визначення рівня розвитку національного туристичного ринку.

Результати – у статті проаналізовано вплив соціально-економічних та воєнно-політичних чинників на розвиток туристичної галузі в Україні. Зроблено акцент на зовнішню торгівлю України, зокрема послугами пов'язаними з подорожами. Охарактеризовано розвиток внутрішнього туризму в Україні, а саме: визначено основні центри розвитку туризму, зокрема звернено увагу на адміністративні області, які відправляють та приймають туристів, зазначено стан вантажо- та пасажиро-перевезень й закладів оздоровлення, відпочинку, громадського харчування. Обґрунтовано вплив інвестиційної політики та реструктуризації органів влади на сучасний стан туристичної галузі.

Наукова новизна – вперше, на основі галузево-територіального аналізу проаналізовано стан розвитку туристичної галузі у період соціально-економічної

нестабільності та воєнно-політичного конфлікту. Результати дослідження можуть лягти в основу написання курсових, дипломних робіт, підготовки лекційно-практичного матеріалу, проведення моніторингу вітчизняного туристичного ринку.

Практична значимість – полягає в аналізі об'єктивності розвитку туристичної галузі сьогодні, розподілу внутрішніх туристичних потоків. Соціально-політичний фактор сприяв появі нового виду туристичної діяльності – патріотичний туризм тощо.

Ключові слова: туризм, інвестиції, воєнно-політичний конфлікт, анексовані території, експорт, фінансово-економічна нестабільність.

УДК 339

Калуцький Іван Федорович,
доктор сільськогосподарських наук,
професор

Прикарпатський національний університет
імени Василя Стефаника, г. Івано-Франківськ,
Україна,
e-mail: vitrolis@ukr.net

Ковалська Лєся Владимирова,
кандидат географічних наук,
доцент

Прикарпатський національний університет
імени Василя Стефаника, г. Івано-Франківськ,
Україна,
e-mail: Gnatuk_L@ukr.net

РАЗВИТИЕ ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НЕСТАБИЛЬНОСТИ И ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОГО КОНФЛИКТА В УКРАИНЕ

Цель – проанализировать развитие туризма в зоне воєнно-політического конфликта на востоке Украины, а также в условиях оккупации Крымского полуострова и влияние воєнного конфликта на развитие туристической отрасли в Украине в целом.

Методика – исследование развития отечественного туризма в условиях финансово-экономической нестабильности и воєнно-політического конфликта основывается на соединении методов отраслевого и территориального анализа. В частности, для исследования применен системный подход при использовании методов сравнения, статистического, аналитического анализа, и тому подобное. Эта методика включает анализ условий и факторов развития туризма в стране на основе статистических данных показателей (количество прибытий, выездов, прилив валютных поступлений и вывоз капитала за границу туристами, количество вантажо- и грузоперевозок и др.) и определения уровня развития национального туристического рынка.

Результаты – в статье проанализировано влияние социально-экономических и воєнно-політических факторов на развитие туристической отрасли в Украине. Сделан акцент на внешнюю торговлю Украины, в частности услугами связанными с путешествиями. Охарактеризовано развитие внутреннего туризма в Украине, а именно: определено основные центры развития туризма, в частности обращено внимание на административные области, которые отправляют и принимают туристов, отмечено состояние вантажо- и пассажиро-перевозок и заведений оздоровления, отдыха, общественного питания. Обосновано влияние инвестиционной политики и реструктуризации органов власти на современное состояние туристической отрасли.

Научная новизна – впервые, на основе отраслево-территориального анализа проанализировано состояние развития туристической отрасли в период социально-экономической нестабильности и воєнно-політического конфликта. Результаты исследования могут лечь в основу написания курсовых, дипломных работ, подготовки, лекционно-практического материала, проведения мониторинга отечественного туристического рынка.

Практическая значимость – заключается в анализе объективности развития туристической отрасли настоящего, распределения внутренних туристических потоков. Социально-политический фактор способствовал появлению нового вида туристической деятельности – патриотический туризм и тому подобное.

Ключевые слова: туризм, инвестиции, военно-политический конфликт, аннексированные территории, экспорт, финансово-экономическая нестабильность.

UDC 339

Kalutsky Ivan Fedorovych,
Doctor of Agricultural Sciences, Professor

Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University, Ivano-Frankivs'k, Ukraine,
e-mail: vitrolis@ukr.net

Kovalska Lesya Volodymyrivna,
Candidate of Geographic Sciences, Associate
Professor

Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University, Ivano-Frankivs'k, Ukraine,
e-mail: Gnatuk_L@ukr.net

THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN CONDITIONS OF FINANCIAL AND ECONOMIC INSTABILITY IN THE REGIONS OF MILITARY AND POLITICAL CONFLICT IN UKRAINE

The aim of the article is to analyze the development of the tourism in the military-politic conflict zone in Eastern Ukraine and in the conditions of the occupation of the Crimea and the influence of the military conflict on the development of the touristic sphere in Ukraine.

Methods. In the investigation there has been used the system approach by drawing the methods of comparison, statistics and analytic analysis. In the article there has been analyzed the influence of the socio-economic and military and political factors on the development of the touristic sphere in Ukraine. The stress is made on the foreign trade of Ukraine, in particular the services connected with travelling.

Results. There has been characterized the development of the internal tourism in Ukraine, especially: there has been determined the main centers of the tourism development; the attention is focused on the administrative oblasts generating and receiving the tourists; there has been mentioned the state of goods transportation, passenger transportation, recreation facilities and public dining establishments. There has been proved the influence of the investing policy and of the authorities' restructuring on the modern state of the touristic sphere.

Scientific novelty. The scientific results of the investigation can serve as the basis for writing course papers, diplomas, and for preparation of the material for the lectures and the practical lessons.

The practical meaning is in the analysis of the objectivity of today's touristic sphere development, distribution of the internal touristic streams, emergence of the new kind of touristic activity – patriotic tourism etc.

Key words. Tourism, investment, military and political conflict, annexed territories, export, financial and economic instability.

Постановка проблеми. Туризм в Україні виступає високорентабельною галуззю економіки й невід'ємною складовою світового туристичного процесу, яка стабільно збільшує обсяги туристичного продукту завдяки залученню як державних дотацій, наприклад на проведення Євро-2012, так і приватних. Місце туристичної галузі в економіці країни продиктоване також рівнем розвитку й інших

галузей народного господарства, які вона в себе інтегрувала. Крім того слід враховувати й те, що у просторі, в якому функціонує туризм, спостерігається співіснування, накладання і взаємне проникнення полів інших гілок суспільно-економічного, політичного і культурного життя країни [15]. Тому стан кожного із них безперечно є значущим й досить впливовим на розвиток туризму. Такий вплив може бути тривіальним: з одного боку сприяти розвитку туристичної галузі, з іншого – паралізувати її. На превеликий жаль, сьогодні на теренах України, при зростанні воєнно-політичної напруженості, фінансово-економічної нестабільності, туристична галузь перебуває у стані стагнації. Зокрема це спостерігається у зонах воєнно-політичних конфліктів та на анексованих територіях. Тому питання аналізу функціонування туризму в зоні воєнно-політичного конфлікту на сході України, а також в умовах окупації Кримського півострова та загалом в державі є актуальним і потребує детального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення питань розвитку туристичної галузі в Україні присвячені праці Кулешової Н.В., Грабовенської С.П., Алексеєва Н.Ф., Шулик В.В. та інші. Останні публікації дають змогу зробити висновок про існування позитивних тенденцій в розвитку туристичної галузі в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз впливу дестабілюючих чинників, зокрема воєнно-політичних конфліктів на розвиток туризму не проводився, тому дана стаття дасть можливість доповнити зазначенні вище праці.

Формулювання цілей статті (Постановка завдання) Метою статті – аналіз впливу воєнно-політичних конфліктів на сході держави та на території Кримського півострова на сучасний стан розвитку туризму та в Україні в цілому.

Виклад основного матеріалу Сучасний стан туристичної галузі та її економіки загалом в Україні, в основному, продиктований дестабілюючими чинниками: політичними, військовими й економічними. Серед політичних чинників слід виокремити:

– нестабільність ситуації на сході України через дії формувань терористичних організацій ДНР та ЛНР, які фінансуються Російською Федерацією, що призвели до воєнних дій і як наслідок – до людських жертв (за даними ООН, 20 жовтня 2014 р. число загиблих на сході України становить 4 тис. 317 чол.);

- анексія АР Криму Російською Федерацією, що призвело до загострення конфліктних ситуацій та сутичок між українським та російським народами, а також пригнічення й переслідування владними органами РФ корінного населення півострова – кримських татар, заборона в'їзду до Росії кримсько-татарських лідерів.

Вплив економічних чинників на розвиток туризму проявляється у:

- зменшені фінансової спроможності вітчизняних туристів взяти участь у туристичній діяльності. Станом на січень–липень 2014 року середньо місячна заробітна плата становила 3395 грн. Номінальна заробітна плата за цей період порівняно з відповідним періодом 2013 року збільшилася на 5,0%, проте індекс реальної заробітної плати зменшився на 1,7%. Незважаючи на те, що за останні 12 місяців (відносно вересня 2013р.) розмір заробітної плати штатного працівника збільшився на 6,3% [8] за дослідженнями Світового банку Україна потрапила до групи країн з валовим доходом нижче середнього – це 136 місце у світі [21];

- інфляція гривні – за даними НБУ інфляція в Україні у 2014 р. може зрости до 17-19% під впливом девальвації гривні та підвищення регульованих тарифів;
- банкрутством туристичних фірм. Наприклад, болгарська туристична компанія «Альфа Сервіс», яка здійснювала розміщення українських туристів у Республіці Болгарія, ліквідувала всі бронювання на розміщення у готелях, замовленні ТОВ «Туроператор Ільтур», у зв'язку із непогашеною заборгованістю українського туроператора [1].
- прискіпливому ставленні споживачів туристичного продукту до питання відповідності своїх прав, передбачених договором тощо.

У результаті дій вище зазначених чинників на сході України повністю зруйнована туристична інфраструктура й інфраструктура загалом. Розвиток туризму призупинився, як і більшість галузей народного господарства, відбулась масове переселення людей із зони антитерористичної операції. Внаслідок анексії Росією Кримського півострова активний туристичний сезон у Криму так і не відбувся. Збільшився міграційний потік біженців з півострова на материкову частину України. Тільки протягом двох місяців (станом на 07.05.2014 р.) з Криму на материкову Україну виїхало (не враховуючи військових) 7723 осіб [18]. Заклади швидкого харчування McDonald's припинили свою діяльність у містах-курортах: Ялті, Сімферополь, Севастополь. Аеропорт Бельбек не приймає міжнародні рейси, за виключенням чартерних і бізнес-авіарейсів. Півострів, з 6 млн. туристів за 2013 р., відвідало тільки близько 1,5 млн., з них переважно росіяни й близько 0,5 млн. – біженці зі сходу України. Єдиним шляхом переміщення населення кримського півострова у Росію – поромом через Керченську протоку, який за своєю спроможністю не здатний задовольнити сучасні потреби перевізників. А у додаток – зимовий період, який паралізує цей рух цілком через замерзання протоки.

В'їзд російського населення у країни Європи неофіційно є небажаний. Наприклад, власник готелю «Brioni» в місті Острава на північному сході Чехії Томаш Крчмарж відмовився розміщувати в своєму закладі російських громадян, за що був оштрафований на 50 тисяч крон (2270 доларів) [7]. Аналогічна ситуація мала місце і в

одному із готелів курортного містечка Трускавець Львівської області, де дирекція відмовилась приймати відвідувачів з країни-агресора – росіян [4].

Через війну на сході та анексію Криму більшість іноземців відмовляються від поїздок в Україну, оскільки страхові та туристичні компанії, авіаперевізники не гарантують їм безпеку в Україні [20].

Враховуючи вище наведені аргументи, туристична індустрія в Україні все ж таки продовжує функціонувати і розвиватися, хоча й з меншими темпами, а центри її розвитку дещо змістилися територіально.

Незважаючи на те, що цього року туристичний форум уперше проігнорували іноземні кампанії, згідно даних Адміністрації Державної прикордонної служби України за 9 місяців 2014 р. Україну відвідало близько 10 млн. іноземних туристів, з них, за оцінками MasterCard – 1,8 млн. столицю України. У порівнянні з аналогічним періодом 2013 року потік туристів зменшився у півтора рази (2013 р. – 24671227 іноземних туриста). При цьому слід зазначити, що така ситуація пов'язана із зменшенням потоку туристів з Білорусі, Молдови та Росії, що складає майже 10 млн. осіб. Проте, за цей період збільшилась кількість іноземних туристів з Польщі, Угорщини, Індії та Єгипту і майже не змінилася кількість туристів із Словаччини.

Зовнішня торгівля України послугами, що пов'язані з подорожами з країнами світу за I півріччя 2013 року становила: експорт – 185098,8 тис. дол. США, імпорту – 308222,6 тис.дол. США, з показником сальдо – (-123123,8). У відповідності до I півріччя 2014 року: експорт – 5957769,1 тис. дол. США, імпорту – 2784740,4 тис.дол. США, з показником сальдо – (+ 3173028,7). На теренах СНД Білорусь, Казахстан, Російська Федерація за I півріччя 2014 р. у зовнішній торгівлі України експорт послугами пов'язаних з подорожами становив відповідно 1917,3; 985,2; 11030,6 тис. дол. США, імпорт, відповідно 2519,5; 1403,9; 22526,7 тис. дол. США, сальдо – (-602,2, -418,7, -11496,1). Здатним сальдо характеризуються Молдова (2805,8), Азербайджан (4693,7). У Європі: в Австрії, Болгарії, Греції, Італії, Польщі, Словаччині, Угорщині, Франції, Чехії і т.д. сальдо від'ємне, найбільший показник у Греції – -8749,5, а найменший у Болгарії – -784,8. У країнах Азії у зовнішній торгівлі послугами, пов'язані з подорожами переважає експорт. У Єгипті, послуги, пов'язані з подорожами характеризуються з показником сальдо – -5590,1, у Бразилія – -44,2 [19].

Щодо виїзного туризму, то, в основному, географія місць відпочинку дещо змістилась. Наприклад, у зв'язку з девальвацією гривні переорієнтація відбулась на країни сусіди (ближче і дешевше) та країни, які не підвищували ціни на свої турпропозиції і/чи надають пільги. Наприклад, Грузія запрошувала українців на літній відпочинок знижки 20 %. Протягом 10 місяців 2014 р. Грузію відвідали близько 134 тисяч українців [9]. Основними країнами лідерами, які приймають і приймуть українських туристів протягом 2014 р. є Єгипет, Туреччина, Польща і т.п.

Проте основний потік надав перевагу внутрішньому туризму, хоча і він також помітно зменшив свої обсяги. Наприклад, у літній період по-новому для себе відкрили українці курортне місто Одесу, приморський Херсон. За статистикою, Одеську область відвідало за I півріччя близько 7 млн.чол. , що на 22 % менше відносно попереднього, проте ввезено коло 7 млн. дол., а вивезено близько 2 млн. дол., що позитивно вплинуло на економіку. Значна кількість туристів приїхала із центральних областей (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська). Цьому сприяло проведення фестивалів, зокрема перенесених із Криму, наприклад, «Джас Коктебель», а також породження такого явища, як – патріотичний туризм [14].

Щодо Херсонської області, то за літній сезон 2014 р., за різними статистичними даними, відвідало від 0.5 до 1 млн., у порівнянні із 2013 р. – 2,5 млн. туристів. Крім відпочинку на/та біля моря, туристи надавали перевагу екотуризму – відвіданям вихідного дня територій природоохоронних об'єктів: природних національних парків та біосферного заповідника.

Влітку 2014 р., загалом, в Україні працювало 13977 дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, що на 3772 заклади (21,3%) менше, порівняно з попереднім роком (у 2013 р. їх працювало 18549). Із них у 2014 р. – заклади оздоровлення – 452 одиниць, заклади відпочинку – 13525 од., у порівнянні з 2013 р. – заклади оздоровлення – 606 одиниць, заклади відпочинку – 17943 од. У 2014 р. загальна кількість місць скоротилась на 27 тис. (17,6%) і склала 126 тис.одиниць (у 2013 р. 191 тис. од.) [11].

Чисельність дітей, які перебували влітку у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку зменшилась на 25,7% - з 2017 тис. осіб у 2013 році до 1346 тис. осіб у 2014 році (у 2012 р. – 1825 тис. осіб).

Питома вага оздоровлених дітей (без урахування дітей, які прибули на оздоровлення в Україну з інших країн) у загальній кількості дітей 7-16 років становила у 2014 році 35% (у 2013 році - 48%, у 2012 році – 43,3%).

Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку, за регіонами: у 2013 році АР Крим функціонувало 688 дитячих закладів оздоровлення та відпочинку з кількістю місць 34158 од., де було оздоровлено 177893 осіб, у м. Севастополь відповідно 112, 3420, 27149, у 2014 році – 0. У Луганській обл. – кількість закладів оздоровлення і відпочинку, що працювали влітку 2014 року скоротилась у відповідності з 2013 роком майже у 4,1 рази (до 193 од. із 788), ліжка місць до 225 з 9720, кількість дітей до 9836 з 53558 осіб. У Донецькій області відповідно кількість закладів до 590 з 1093, кількість місць до 9200 з 19107, оздоровлено дітей 44210 з 111590 осіб. Щодо загальної ситуації скорочення закладів оздоровлення та відпочинку по всій Україні, то спостерігається їх кількісне зменшення, найменший показник у Рівненській обл. – 4, у Кіровоградській, Чернігівській – 12, у інших адміністративних одиницях цей показник є більшим. Щодо кількості оздоровлених дітей, то спостерігається аналогічна ситуація, але

найменший показник припадає на Черкаську область (у 2013 р. – 65652, а у 2014 р. – 62264 осіб). Всього виїхало 200 організованих груп (у кількості 4 385 дітей) за кордон на відпочинок та оздоровлення влітку 2014 р. у порівнянні з 2013 р., відповідно – 325 груп 7 239 дітей [6].

Щодо зимового періоду, то туристи надають перевагу гірськолижному туризму. Тому їх максимальна кількість географічно буде зорієнтована на захід (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська області).

Відчутна динаміка кількості відвідувачів у закладах громадського харчування значно зменшилась, що відобразилось в економічній ефективності цих закладів. Наприклад, оборот ресторанного господарства (з урахуванням обороту фізичних осіб-підприємців) за січень–вересень 2014р. Протии січня–вересня попереднього року зменшився на 10,4% і становив 15,8 млрд. грн. За січень–червень 2013р. Протии січня–червня попереднього року збільшився на 1,1% і становив 11,4 млрд.грн. [10].

Кількість туристів як внутрішніх так і зовнішніх, безперечно, вплинула на кількість вантажо-та пасажиро-перевезень. Наприклад, за 8 місяців 2014 року збитки Укрзалізниці від пасажирських перевезень у дальньому та приміському сполученнях складають близько 5,3 млрд. грн. У тому числі, збитки від пасажирських перевезень у дальньому сполучені – 2,9 млрд. грн., у приміському сполучені – 2,4 млрд. грн. За аналогічний період минулого року збитки від здійснення зазначених перевезень склали понад 3,8 млрд. грн.[12].

Зокрема, у поточному році дохід від пасажирських перевезень склав 3,1 млрд. грн., при цьому витрати на організацію пасажирських перевезень сягнули 8,5 млрд. грн. Таким чином, збитки від пасажирських перевезень складають близько 5,3 млрд. грн. У тому числі, збитки від пасажирських перевезень у дальньому сполучені – 2,9 млрд. грн., у приміському сполучені – 2,4 млрд. грн. [13].

Загострення воєнно-політичних конфліктів України із сусідньою державою безперечно вплинуло та інвестиційну внутрішню та зовнішню політики. Індекс бізнес-клімату в Україні, за оцінками АКБ (Австрійський контрольний банк), знизився у квітні 2014 р. на 13,8 пунктів у порівнянні із показниками на початку року. Нині він становить 61,3 пунктів і є найнижчим серед країн Центральної та Східної Європи. Учасники останнього опитування визначили нинішню ситуацію в Україні з точки зору її економічної привабливості радше як негативну [2]. Безперечно, це призвело до зниження капіталовкладень. Незважаючи на вище викладене впродовж січня–червня 2014 р. прямі інвестиції становили 6767,6 млн. дол. США. Станом на 1 липня 2014 р. обсяг прямих інвестицій склав 50021,8 млн. дол. США. Найбільші країни-інвестори: Кіпр – 15699,4 млн. дол. (31,4%), Німеччина – 5943,0 млн. дол. (11,9%), Нідерланди – 5349,9 млн. дол. (10,7%), Російська Федерація – 3051,9 млн. дол. США (6,1%). За минулий рік (2013 р.) прямі іноземні інвестиції з країн світу в економіку

України склали 58156,9 млн. дол. США [8]. Безперечно, інвестиції підтримують, стабілізують, розвивають економіку, в тому числі і туристичну галузь кожної країни, тим паче України.

Воєнно-політична ситуація в Україні вплинула також на реструктуризацію органів влади та зміни в нормативно-правовій частині. Зокрема, згідно переліку актів Кабінету Міністрів України від 5 березня 2014 р. № 71, що втратили чинність є Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 р. № 638“

Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 р.” [15]. Наступна постанова Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442 постановила ліквідувати Державне агентство з туризму та курортів, поклавши його функції на Міністерство економічного розвитку і торгівлі (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів) [5]. Такі дії призвели до призупинення надходжень інвестицій з державної казни на розвиток туристичної галузі, що також негативно вплинули на її сьогоденний стан.

Висновки. Отже, сучасний стан розвитку туризму в нашій державі можна розглядати як епізодичне явище, яке виникло через нестабільну соціально-воєнно-економічну ситуацію як на сході, півдні так і в Україні в цілому. Ця ситуація вплинула на зменшення обсягів надання туристичних послуг та на стан туристичної інфраструктури. Зокрема, різко зменшилась кількість відвідувачів у закладах громадського харчування, приїжджих туристів, вантажо- та пасажиро-перевезень. Разом з тим збільшилась кількість виїздів українців за кордон. Незважаючи на інвестиційну непривабливість України, реструктуризацію органів влади, простежується розвиток внутрішнього туризму, зокрема, патріотичного, що свідчить про наявність в Україні значних потенційних туристичних ресурсів. При проведенні реформування народно-господарського комплексу держави необхідно їх максимально використати.

Список використаних джерел:

1. Банкрутство туристичних фірм. – Режим доступу – <http://tourism.gov.ua/ua/action/25552/27302>
2. Бізнес-клімат – Режим доступу – <http://www.dw.de/a-17617204>
3. В'їзд російського населення у країни Європи – Режим доступу: <http://mydim.ua/news/world/?id=10796>
4. Вїзд росіян в Україну. – Режим доступу: http://www.novostimira.com.ua/newsgroup_18.html
5. Державне агентство з туризму та курортів Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-п>.
6. Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку – Режим доступу. – http://ukrstat.org/uk/express/expres_u.html
7. Заборона вїздуросія у Європу. – режим доступу. - <http://mydim.ua/news/world/?id=10796>
8. Заробітна платау 2014 року Режим доступу. – http://ukrstat.org/uk/Noviny/new2014/new2014_u/new_u09.html
9. Новини тур бізнесу. - Режим доступу. - <http://novosti-turbiznesa.info/rss.php>.
10. Оборот ресторанного господарства – Режим доступу. – http://ukrstat.org/uk/druk/soc_ek/2014/publ_09_2014_u.html

Географія та туризм

11. Оздоровлення дітей. – Режим доступу. -
http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2014/bl/10/bl_ozdor_2014.zip
12. Пасажиро й грузоперевезення. - Режим доступу. -
<http://portal.lviv.ua/news/2014/09/18/101700.html>
13. Пасажирські перевезення Режим доступу:
http://uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/389586/
14. Патріотичний туризм http://novosti-turbiznesa.info/article/let_2014_proshlo.html.
15. Програма розвитку туризму та курортів на період до 2022 року” Режим доступу.
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-2014-п/paran88#n26>.
16. Режим доступу http://pidruchniki.com/16091209/turizm/teoriyi_konfliktu_turizmi#62
17. Режим доступу: http://uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/389586/
18. Розвиток туризму в Криму в 2014 р. –Режим доступу
http://uk.wikipedia.org/wiki/Анексія_Криму_Росією_2014_року.
19. Торгівля послугами. – Режим доступу -
http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/zd/ztpu_es/arh_ztpu_es_2014.htm
20. Туристична галузь в Україні. – Режим доступу <http://tsn.ua/tourism/viy-na-na-shodi-ta-aneksiya-krimu-postavili-ukrayinskiy-turizm-na-mezhu-vizhivannya-371841>
21. Фінансовий стан українців в 2014 р. – Режим доступу:
<http://organizations.finance.ua/ua/info/~7oiylpmiow8iy1smak5>

References:

1. Bankruptcy of the Touristic Firms. – Online: <http://tourism.gov.ua/ua/action/25552/27302>
2. Business Climate. – Online: <http://www.dw.de/a-17617204>
3. Russian People’s In-move to the European Countries. – Online:
<http://mydim.ua/news/world/?id=10796>
4. Russian People’s In-move to Ukraine. –
Online:http://www.novostimira.com.ua/newsgroup_18.html
5. The State Agency of Tourism and Health Resorts. –
Online:<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-п>
6. The Health and Recreation Establishments for the Children. –
Online:http://ukrstat.org/uk/express/expres_u.html
7. Prohibition on the Russian People’s In-move to Europe. –
Online:<http://mydim.ua/news/world/?id=10796>
8. Salary in 2014. – Online:http://ukrstat.org/uk/Noviny/new2014/new2014_u/new_u09.html
9. Touristic Business News.– Online:<http://novosti-turbiznesa.info/rss.php>.
10. The Turnover of the Restaurant Business. –
Online:http://ukrstat.org/uk/druk/soc_ek/2014/publ_09_2014_u.html
11. Children’s Health Improvement. –
Online:http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2014/bl/10/bl_ozdor_2014.zip
12. Passenger Transportation and Goods Transportation. –
Online:<http://portal.lviv.ua/news/2014/09/18/101700.html>
13. Passenger Transportation. – Online:http://uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/389586/
14. Patriotic Tourism. – Online:http://novosti-turbiznesa.info/article/let_2014_proshlo.html.
15. The Program of the Development of Tourism and Health Resorts for the Period to 2022. –
Online:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-2014-п/paran88#n26>
16. Online:http://pidruchniki.com/16091209/turizm/teoriyi_konfliktu_turizmi#62
17. Online:http://uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/389586/
18. The Development of Tourism in the Crimea in 2014. –
Online:http://uk.wikipedia.org/wiki/Анексія_Криму_Росією_2014_року.
19. Services trade.–
Online:http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/zd/ztpu_es/arh_ztpu_es_2014.htm
20. Touristic Sphere in Ukraine.– Online:<http://tsn.ua/tourism/viy-na-na-shodi-ta-aneksiya-krimu-postavili-ukrayinskiy-turizm-na-mezhu-vizhivannya-371841>
21. Financial State of the Ukrainians in 2014. –
Online:<http://organizations.finance.ua/ua/info/~7oiylpmiow8iy1smak5>